

TÜRKİYE'DE YAPILAN MUHASEBE DOKTORA TEZLERİNİN ALAN VE METODOLOJİK OLARAK SINIFLANDIRILMASI: 2005-2015 DÖNEMİ*

Yrd. Doç. Dr. Sedat ERDOĞAN**

Yrd. Doç. Dr. Bilal SOLAK***

Yrd. Doç. Dr. Dilek COŞKUN ERDOĞAN****

Muhasebe Bilim
Dünyası Dergisi
Eylül 2016; 18 (3); 691 - 710

691

ÖZ

Bu çalışma Türkiye'de 2005-2015 yılları arasında yapılan muhasebe alanındaki doktora tez çalışmalarında tercih edilen araştırma yöntemlerini alan ve metodolojik olarak sınıflandırılmasını incelemektedir. Çalışmada kullanılan araştırma yöntemi içerik analizidir. Yapılan incelemede Türkiye'de doktora tezi kapsamında en çok finansal muhasebe alanlarının çalışıldığı görülmektedir. Çalışılan alan bakımından maliyet muhasebesi ve denetim çalışmaları da en çok kullanılan diğer muhasebe alanlarıdır. Metodolojik olarak incelendiğinde ise en çok tercih edilen araştırma yönteminin anket yöntemi olduğu görülmektedir. Metodolojik olarak tercih edilen diğer yöntemlerse örnek olay ve arşiv yöntemleridir. Dönemler halinde incelendiğinde özellikle finansal muhasebe, denetim ve maliyet muhasebesi çalışmalarında ciddi artışlar görülmektedir. Metodolojik olarak ise anket, arşiv ve örnek olay çalışmalarının popülaritesinin arttığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe Araştırmaları, Muhasebe Metodolojisi, Muhasebe Araştırma Konu Alanları, Türkiye

Jel Sınıflandırması: M40, M41, M49

THE TOPICAL AND THE METHODOLOGICAL CLASSIFICATION OF THE ACCOUNTING PH.D. THESES IN TURKEY: THE PERIOD OF 2005-2015

ABSTRACT

This study investigates trends in the accounting research by examining the topical and the methodological classifications of the accounting Ph.D. theses

* Makale gönderim tarihi: 26.05.2016; kabul tarihi: 09.08.2016.

Bu çalışma, 35. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumunda Poster Bildiri olarak sunulmuştur.

** Şırnak Üniversitesi İİBF, İşletme Bölümü, erdogansedat9@hotmail.com

*** Şırnak Üniversitesi İİBF, İşletme Bölümü, bilalsolak23@gmail.com

**** Şırnak Üniversitesi İİBF, İşletme Bölümü, dcoskun@simak.edu.tr

from 2005-2010 in Turkey. The research method of this study is content analysis. Considering the topics of doctoral theses, financial accounting is the most trendy topic in the accounting research. Cost accounting and audit topics are other most commonly used accounting topics. When it comes to the methodological classification of doctoral theses, the survey research method is the most preferred method among other research methodologies. Case studies and archival studies are other most commonly preferred accounting research methods. When examined between periods, financial accounting, cost accounting, and audit are the most studied and trendy accounting topics. Meanwhile, as methodological, between periods, survey, case study, and archival research get more popularity among others.

Keywords: Accounting Research, Accounting Methodology, Accounting Research Topical Areas, Turkey

JEL Classification: M40, M41, M49

1. GİRİŞ

Bu çalışma, Türkiye'de muhasebe alanında doktora eğitimi veren üniversitelerde hazırlanan doktora tez çalışmalarının muhasebe araştırma metodolojileri içerisindeki yerini incelemeyi amaçlamaktadır. Genel olarak muhasebe başlığı altında toplanan denetim, finansal muhasebe, maliyet muhasebesi, muhasebe bilgi sistemi, vergi muhasebesi ve yönetim muhasebesi alanlarında yapılmış olan doktora çalışmalarını ve bu çalışmaların hangi metodoloji kullanılarak yapıldığını incelemiştir.

Çalışmamız, temel olarak muhasebe alanında doktora eğitimi almak isteyen öğrencilere ve profesyonellere Türkiye'de yapılan doktora çalışmalarında tercih edilen doktora çalışma alanlarını ve bu çalışmalarda tercih edilen stratejileri, sistematik ve zaman boyutunu da dikkate alacak şekilde göstermekte ve çalışmalarının metodolojik olarak geliştirilmesinde faydalı olmayı amaçlamaktadır.

Dünyadaki muhasebe araştırma metodolojileri içerisinde temel olarak muhasebenin alt başlıklarında büyük ölçüde yeknesaklık sağlandığı görülmesine karşın muhasebe araştırma stratejilerinde farklı araştırmacılar birbirinden farklı model önerileri sundukları görülmektedir. Kimi araştırmacılar daha sade şekilde araştırma stratejilerini belirlerken, kimi araştırmacılar ise oldukça detaylı bir şekilde bu stratejileri vurgulamaktadırlar. Bu kapsamda bu çalışmada,

Türkiye'deki muhasebe tezlerinde işlenen alanlar ve stratejiler ışığında yeni bir araştırma metodoloji önerisi geliştirmeyi amaçlanmaktadır.

Türkiye'de muhasebe alanında yapılan doktora tezleri alan açısından incelendiğinde, özellikle finansal muhasebe konularının en yaygın çalışma alanına sahip olduğu görülmektedir. Finansal muhasebe konuları kadar sık çalışılmasa da maliyet muhasebesi ve denetim konularının da çalışma sıklığı diğer konulara göre daha fazla gerçekleşmiştir. Özellikle vergi muhasebesi, yönetim muhasebesi ve muhasebe bilgi sistemi konuları üzerinde yapılan doktora çalışmalarının oransal olarak düşük olduğu görülmektedir.

Çalışmamızın sonuçları, özellikle Türkiye'de muhasebe eğitimi veren kurumlarda muhasebe doktora eğitiminin genel bir haritasının çıkarılmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Çalışma aynı zamanda da yapılan tezlerin zaman boyutunu da dikkate almakta ve Türkiye'de yapılan muhasebe alanındaki doktora tezlerinin zamanla hangi alanlara yoğunlaştığını tespiti yapılmıştır.

Çalışma 2005-2015 yılları arasında kapsamaktadır. İlgili dönemde Türkiye'de muhasebe alanında doktoralarını tamamlamış olan mezunların tezlerine Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) Tez Merkezi'nden ulaşılmıştır. Yapılan çalışmaların metodoloji içerisindeki yerini belirlerken öncelikle tez özetleri incelenmiş olup, metodoloji içerisindeki yerinin tespiti aşamasında bir sorunla karşılaşılacak tezlerde ise tez bütün olarak incelenmiştir. Çalışmamızda kullanılan araştırma metodolojisi, arşivsel (archival) araştırma metodolojisinin bir alt kategorisi olan içerik analizidir.

Çalışmanın birinci bölümünde muhasebe bilim dünyasında akademik araştırma süreci incelenmiştir. İlgili bölümde alt başlıklar olarak muhasebe bilimi araştırma alanları tartışılmış ve araştırma metodoloji önerileri ve aynı zamanda da Türkiye'de doktora tezlerinde uygulama alanı bulan metodolojiler incelenmektedir. Çalışmanın ikinci bölümünde 2005-2015 yılları arasında Türkiye'de muhasebe alanında hazırlanan doktora tezlerinde çalışılmış olan muhasebe alanları ve kullanılmış olan araştırma metodolojilerine dair içerik analiz sonuçları incelenmiştir. Çalışmanın sonuç bölümünde Türkiye'deki muhasebe doktora tezlerinde tercih edilen muhasebe alanları ve metodolojilerle ilgili sonuçlar raporlanmış ve gelecekte yapılabilecek ve yapılmasıyla da muhasebe bilim dünyasına faydalı olabileceği düşünülen araştırma

önerileri sıralanmıştır. Sonuç bölümü aynı zamanda da bu çalışmanın sınırlamalarını kapsamaktadır.

2. MUHASEBE BİLİMİ AKADEMİK ARAŞTIRMA SÜRECİ

Muhasebe araştırmaları, genellikle, 1960'tan önce ve sonra olmak üzere iki bölüm halinde incelenmektedir. 1960'tan önceki muhasebe araştırmaları daha kuralcı (normatif) yani; muhasebede doğru muhasebe uygulamalarını arayan ve neyin yapılması gerektiğini vurgulayan çalışmalar olmasına karşın 1960'tan sonraki çalışmalar ise ne olması gerektiğinden ziyade ne olduğunu araştıran pozitif araştırmalar şekline dönüşmüştür. Pozitif çalışmalara getirilen birçok eleştiriler olmasına karşın muhasebe araştırmalarında muazzam bir artış yaşanmasını sağlamıştır (byuaccounting.net, 2015). Oler vd. (2010) tarafından yapılan muhasebe araştırma metodolojilerinin yıllara göre yapılan sınıflandırmasında bu değişimi bariz bir şekilde görmek mümkündür. Öyle ki, yaptıkları sınıflandırmada 1960'lı yıllardaki muhasebe araştırma metodolojilerindeki normatif araştırmalar toplam araştırma metodolojisinin yaklaşık %80'ini oluşturmasına karşın, bu oran 2000'li yıllarda %2'lere kadar gerilemiştir.

Muhasebe bilim dünyasındaki akademik araştırmalar incelendiğinde temel olarak diğer bilim dallarında yapılan çalışmalara çok benzer araştırma süreçlerinin izlendiği görülmektedir. Yapılan araştırmada genel olarak literatür birliğinin sağlandığı göze çarpmaktadır. Bazı detay farklılıklar olmakla birlikte akademik araştırma süreçleri hemen hemen aynı modeli kullanmaktadır. Muhasebedeki akademik araştırmalarda öncelikle araştırma alanı belirlenmekte, daha sonra literatür araştırmalarıyla ilgili konuda yapılan çalışmalar detaylı bir şekilde incelenmekte, araştırma konusuyla ilgili hipotezler geliştirilmekte, araştırma stratejisi ve veri toplama süreci yerine getirilmekte, veri analizi yapılmakta ve elde edilen sonuçlar yayınlanmaktadır. Tablo 1'de akademik araştırma süreçlerine dair örnekler verilmektedir.

Tablo 1: Muhasebe Biliminde Akademik Araştırma Süreci

Boehm (1980,496)	Jenkins (1985, 101)	Gordon ve Porter (2009, 29-36)	Smith (2015, 15)
Araştırma Alanını Belirleme	Araştırma Fikri	Bilimsel Metod	Çalışma Alanını Belirle
Literatürdeki Çalışmaları İnceleme	Kütüphane Araştırması	Literatür Araştırması	Konuyu Seç
Hipotezlerin Belirlenmesi	Araştırma Konusu	Hipotez Gelişimi	Araştırma Stratejisini Belirle
Hipotezleri Test Edecek Araştırma Dizaynını Oluşturma	Araştırma Stratejisi	Testlerin Dizaynı	Araştırma Planını Oluştur
Araştırma Süreci	DeneySEL Dizayn	Örnek Seçimi	Veri Toplama
Sonuçların Analizi	Veri Toplama	Çalışmanın Bitirilmesi	Veri Analizi
Sonuçların Raporlanması	Veri Analizi	Sonuçların Yayınlanması	Sonuçların yayınlanması
	Sonuçların Yayınlanması		

2.1. Muhasebe Bilimi Araştırma Alanları

Coyne vd. (2010) muhasebe bilim dünyasında yapılan akademik araştırmaları 5 alan başlığı altında incelemektedir. Lowensohn ve Samelson (2006) ve Pickerd vd. (2011) de benzer sınıflandırmayı çalışmalarında, değiştirmeden, kullanmışlardır. Bu çalışmada da Türkiye'deki muhasebe araştırmaları göz önünde bulundurulmak kaydıyla Coyne vd. (2010) tarafından uygulanan sınıflandırmaya büyük ölçüde bağlı kalınmıştır. Literatürde farklı sınıflandırmaların varlığı incelendiğinde Coyne vd. (2010) tarafından yapılan sınıflandırmaya büyük ölçüde tabi kalındığı ve bazı çalışmalarda ise kurumsal yönetimin (Oler vd., 2010) de muhasebe araştırmaları içerisine dahil edildiği görülmektedir. Muhasebe bilimi araştırma alanları şu şekildedir (Coyne vd., 2010, 637-638):

• **Muhasebe Bilgi Sistemi:** Muhasebe bilgilerini oluşturan, depolayan ve toplayan sistemlerle veya kullanıcılarıyla ilgili alanlara odaklanan çalışmalardır. Bu sistemler elektronik olabileceği gibi manüel de olabilir. Araştırma alt başlıkları şu konuları içerebilir; dizayn, sistem destekleri, süreç güvencesi, güvenlik, kontrol, sistem kullanışlılığı, sistem performansı, vb.

• **Denetim:** Denetim alanında yapılan çalışmaları içermektedir. Konular genellikle, denetimin iç ve dış çevresi, denetim karar süreci, denetçi bağımsızlığı, finansal raporlama sürecinde denetim etkisi, denetim ücretleri vb. başlıkları içerir.

• **Finansal Muhasebe:** Finansal muhasebe, finansal piyasalar ve finansal muhasebe bilgilerine dayanarak karar verme süreciyle ilgili konuları içerir.

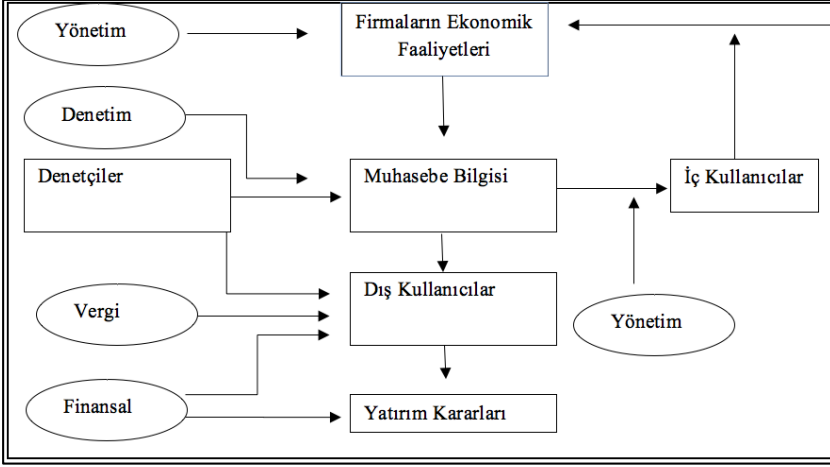
• **Yönetim Muhasebesi:** Bütçeleme, tazminatları, işletme içi karar verme süreçleri, teşvikler, işletme içi kaynakların dağıtımı vb. konuları incelemektedir.

• **Vergi Muhasebesi:** Mükelleflerin karar verme süreçlerine ilişkin, vergi tahsisi, vergi hesaplama, vergi amaçlarını karşılamak için muhasebe işlemlerinin yapılandırılması, vergi avantajları, vergi açıklamalarına ilişkin reaksiyonlar vb. konuları incelemektedir.

• **Diğer:** Yukarıdaki başlıklar altında değerlendirilemeyen konuların kapsamaktadır. Muhasebe eğitim, muhasebe metodolojisi, hukuk, psikoloji, tarih, muhasebe mesleğinin kendisi, vb. konular diğer kapsamında değerlendirilebilmektedir.

Yukarıda belirtilmiş olan araştırma konularına bu çalışmada Türkiye'deki muhasebe araştırmalarının içeriği incelendiğinde **maliyet muhasebesinin** de ayrı bir konu başlığı olarak eklenmesi gerektiği düşünülmektedir. Coyne vd. (2010) tarafından yapılan sınıflandırma içerisinde maliyet muhasebesi ve yönetim muhasebesi çalışmaları bir başlık altında incelenmek suretiyle muhasebe alanında dünyadaki en prestijli 11 dergiyi (AOS, Auditing, BRIA, CAR, JAE, JAR, JATA, JIS, JMAR, RAST ve TAR) örneklem içerisine almıştır.

Oler vd. (2010) Şekil 1'de finansal raporlama sürecinde muhasebe araştırma konularının yerini görselleştirmiştir ve her bir muhasebe araştırma konusunun finansal raporlama sürecindeki yerini belirgin bir şekilde göstermiştir.

Şekil 1: Finansal Raporlama Sürecinde Muhasebe Araştırmalarının Yeri

Kaynak: Oler, Derek, Oler Mitchell, and Skousen, J. Christopher. Characterizing Accounting Research. Accounting Horizons (2010, 24).

Oler vd. (2010) tarafından hazırlanmış olan yukarıdaki Şekil dikkatli bir şekilde incelendiğinde muhasebenin sadece firma içine bilgi üreten bir bilim dalı olmadığı, aynı zamanda da kamuya bilgi sağlayan birçok fonksiyonu da üstlendiği görülmektedir. Dolayısıyla muhasebe çalışmaları çok geniş bir alanda çalışmalarını şekillendirmektedir. Bu çalışmalar bazen firma performansı ilgilendiren çalışmalar olmakta ve içeriye yani firmanın kendisine bilgi üretmektedir; bazen de denetim kalitesi gibi konuları çalışmakta ve dışarıya yani kamuya bilgi üretmektedir. Çalışma alanının bu denli geniş bir yelpazede olması aşağıda yapılan sınıflandırmalarda olduğu gibi muhasebe alanında kullanılan metodolojilerin niteliğini ve derinliğini ciddi bir şekilde etkilemektedir.

2.2. Muhasebe Biliminde Kullanılan Araştırma Stratejileri/Metodolojileri

Yapılan literatür incelemesinde araştırmacıların muhasebe konularını belirlemekten çok daha fazla muhasebe araştırma stratejilerini/metodolojilerini belirlemeye zaman ayırdıkları görülmektedir. Muhasebe araştırma metodolojisiyle ilgili öncül çalışmalardan birini Buckley vd. (1976) yapmıştır ve daha sonraki

çalışmalarına büyük ölçüde benzer metodolojik sınıflandırmalar oluşturdukları görülmektedir. Bazı araştırmacılar detaylı metodolojik sınıflandırma önerilerinde bulunurken bazı araştırmacılar daha genel metodolojik araştırma önerilerinde bulunmuşlardır. Tablo 2 muhasebe bilim dünyasında yapılan araştırma metodolojilerine dair araştırmacılar tarafından yapılan önerileri özet bir şekilde incelemektedir.

Tablo 2: Muhasebe Biliminde Araştırma Metodoloji Önerileri

Muhasebe Metodoloji Önerisi	Araştırmacılar
Arşivsel- Laboratuvar Deneyi- Analitik- Saha Çalışması- Örnek Olay- Fikir/Görüş	Buckley vd. (1976)
Genel Deneysel- Sermaye Piyasası- Davranışsal- Analitik ve Ekonomik Modelleme- Tartışma	Carnaghan vd. (1994)
İstatistiksel- Laboratuvar Deneyi- Saha Araştırması- Örnek Olay- Örnek Olay ve İstatistiksel	Lukka ve Kasanen (1996)
Arşivsel- Deneysel- İç Mantık- Anket - Örnek Olay- Saha Çalışması- İçerik Analizi- Etnografik	Searcy ve Mentzer (2003)
Gözleme dayalı ve Arşivsel- Deneysel- Analitik- Saha ve Örnek Olay- Anket	Kachelmeier (2009)
Arşivsel- Deneysel- Simülasyon- İç Mantık- Anket- Örnek Olay	Bouillon ve Ravenscroft (2010)
Arşivsel- Deneysel- Analitik- Gözleme Dayalı- Örnek Olay- Saha Çalışması	Salterio (2010)
Arşivsel- Deneysel- Analitik	Pickerd vd. (2011); Stephen vd. (2011)
Arşivsel- Deneysel- Saha Çalışması- İnceleme- Anket- Teorik- Normatif	Oler vd. (2010)
Analitik- Arşivsel- Deneysel- Diğer (Anket, Örnek Olay, Saha Çalışması, Simülasyon vb.)	Coyne vd. (2010)
Laboratuvar Deneyi, Saha İncelemesi, Boylamsal, Kesitsel, Birleşik Strateji, Örnek Olay, Temellendirilmiş Teori, Etnografik, Yorumsal, Biyografik, Diğer	Olalere (2011)

2.3. Türkiye'de Uygulanan Doktora Tez Araştırma Metodolojileri

Tablo 2'de araştırmacıların önerileri dikkate alındığında onlarca farklı araştırma metodolojisinin tercih edildiği görülmektedir. Bazı araştırmacılar ana kategorileri esas alırken bazı araştırmacılar daha

alt kategorilere inmekte ve daha geniş bir pencereden muhasebe araştırma metodolojilerini sınıflandırmaktadır. Bu çalışmada tüm bu metodolojilerin açıklanması yerine Türkiye'de muhasebe doktora tez araştırmalarında kullanılan metodolojilerin açıklanmasını tercih etmiştir. Bu metodolojiler aşağıda incelendiği gibidir:

Anket Araştırma Metodu: Daha geniş bir perspektiften bakıldığında anket araştırmaları fikir/görüş araştırmalarının bir alt araştırma metodolojisidir. Fikir/görüş araştırmaları, belli bir kişinin ya da grubun görüşlerini, yargılarını ve değerlendirmelerini içermektedir. Ölçülmek istenen olaya ilişkin direk bir gözlem söz konusu değildir. Bu tür yöntem içerisinde anketler, kamuoyu yoklamaları, görüşmeler delphi yöntemi ve beyin fırtınaları gösterilebilmektedir (Buckley, 1976). Oler vd. (2010) göre anket araştırmaları veri elde edilecek gruba belli bir işlem (yönlendirme yapılmaksızın) uygulanmaksızın katılımcılardan istenen bilgileri elde etmek için uygulanan bir veri toplama yöntemidir. Bu çalışmada, doktora tezlerinde uygulanan anket çalışmalarının detay farklılıkları ele alınmamıştır, metodolojik olarak uygulanan görüşme ve mülakat gibi tüm anket yöntemleri bu gruba dahil edilmiştir.

Arşivsel Araştırma Metodu: Arşiv çalışmalarında uygun veri kaynağından objektif bir şekilde elde edilmiş veriler esas alınarak yapılan çalışmaları ve sonuçları içermektedir. Bu çalışmalar aynı zamanda da araştırmacılar ya da üçüncü kişiler tarafından toplanmış olan araştırma verilerini kapsamaktadır. Buradaki en temel unsur verilerin objektifliğidir (net kar, satışlar, ücretler vb.) Arşiv araştırma metodolojisi temel olarak geçmişteki belgelerin incelenmesini esas almaktadır (Coyne vd., 2010, 634; Jenkins, 1985, 101).

Arşivsel çalışmaların birçok avantajı vardır. En önemlilerinden biri; çalışmalardan elde edilen sonuçların gerçek dünyaya genelleştirilebilir ve simule edilmiş verilere kıyasla uygulamaları ve standart geliştiricileri daha fazla etkileyebilme imkânlarının olmasıdır. Arşivsel denetim araştırmalarının amacı hem genel akademik araştırma amaçlarını kapsamakta (genel ve temel bilgilerin oluşturulması) hem de uygulamalı araştırma amaçlarını kapsamaktadır (denetim yargısına, uygulamalarına ve düzenlemelerine yardımcı olacak bilgi) (Mock ve Turner, 2001, 238-239).

Buckley vd. (1976) tarafından yapılan sınıflandırmaya göre arşiv araştırmaları şu şekilde alt kategorilere ayrılabilir:

Birincil: Orijinal dokümanlar (faturalar, satın alma emirleri)

İkincil: Finansal raporlar, muhasebe kayıtları

Fiziksel: Teknikler tarama, gözlem, örneklem ve içerik analizini, parmak izler vb.

Deneysel Araştırma Metodu: Gözlemlere ya da deneylere dayanır. Gerçek duruma ilişkin direk bağlantı kurulur. Araştırmacılar ya bir olguyu deneyimler ya da olayı gözlemler (Buckley vd., 1976). Oler vd. (2010) deneysel araştırma metodunu fikir/görüş temelli muhasebe araştırma metotlarından ayıran temel farklılığın deneysel araştırma metodunun gruplar arasında önceden oluşturulmuş belli yönlendirmeler içermesinin olduğunu belirtmişlerdir. Buckley vd. (1976) deneysel araştırmaları aşağıdaki gibi alt kategoriler halinde incelemektedirler:

Olay: Araştırmayı yapılandırmak için herhangi bir girişimde bulunulmaz. Deneme yoktur, kontrol dizaynı yoktur ve ya da alan ya da laboratuvar çalışması yoktur.

Saha: Deneysel dizayn içerir fakat kontrol yoktur. Yapısaldır, veri toplama ve analiz etmeye dair model vardır.

Laboratuvar: Deneysel dizayn ve kontrol içerir. Simülasyon buna örnek verilebilir.

Bu çalışmada örnek olay incelemesi dışındaki deneysel araştırmalar bu başlık altında değerlendirilmiştir. Örneğin simülasyon metodu uygulayan tezler metodolojik olarak bu grupta sınıflandırılmıştır. Örnek olay incelemeleri ayrı bir metot olarak değerlendirilmiştir.

Örnek Olay Araştırma Metodu: Türkiye'de muhasebe doktora tezlerinde kullanım sıklığı dikkate alındığında deneysel bir araştırma metodu olan örnek olay araştırma metodu ayrı bir başlık olarak değerlendirilmesi gerektiği düşünülmüştür. Örnek olay deneysel bir yöntem olarak, belli bir kişi, organizasyon, sosyal ya da politik bir durumun derinlemesine, müdahil olmadan, incelenmesini içerir (Olalere, 2011, 24). Örnek olay araştırmalarında bağımsız değişkenler manipüle edilmez, müdahil olunan değişkenler dışında başka bir

kontrol uygulanmaz ve bağımlı değişkenler ölçülmez (Jenkins, 1985, 105).

Normatif Araştırma Metodu: Normatif muhasebe araştırmaları veri içermez ya da analitik model kurgusunun yapılmadığı çalışmalardır. Bu tür araştırmalar belli bir muhasebe uygulamasının ya da bu tür uygulamalardaki hareket biçimini ve neyin yapılması gerektiğini tartışan araştırma yöntemidir. Normatif araştırma metodolojisi aynı zamanda da diğer muhasebe araştırma metodolojileri içerisinde yer edinemeyen çalışmaların toplandığı bir kategoridir (Oler vd., 2010).

Analitik Araştırma Metodu: Türkiye'de yapılan doktora tezlerinde metodolojik olarak hiç kullanılmamış olmasının karşın dünyadaki muhasebe araştırma metodolojilerinde yeri dikkate alındığında analitik araştırma metodolojisinin de incelenmesinin daha sonraki çalışmalar açısından oldukça faydalı olacağı düşünülmektedir. Analitik çalışmalar yapılan analizler ve elde edilen sonuçlar itibariyle matematiksel olarak ortaya koyulan fikirlerin doğrulanmasını içermektedir. Kullanılan analitik araçlar yardımıyla teorinin doğruluğunun araştırıldığı çalışmalardır. (Coyne vd., 2010, 634). Birçok araştırmacının çoğu zaman analitik ve teorik çalışmaları aynı anlamda kullandığı görülmüştür ki burada kastedilen teorik çalışma normatif çalışmayı ifade etmemektedir.

3. ÇALIŞMANIN AMACI, KAPSAMI, METODU VE BULGULARI

Bu çalışma Türkiye'de muhasebe alanının 2005-2015 yıllarını kapsayan dönemdeki doktora tezlerinin metodolojik haritasını çıkarmayı amaçlamaktadır. Veriler iki dönem halinde incelenmektedir; birinci dönem 2005-2010 yıllarını kapsamakta ve ikinci döneme ise 2010-2015 yıllarını kapsamaktadır. Verilerin dönemler halinde incelenmesinin nedeni muhasebe konularının çalışılma sıklığında ve kullanılan araştırma metodolojilerinde son yıllarda bir değişim yaşanıp yaşanmadığını göz önüne serebilmektedir. Bu kapsamda Türkiye'de doktora tezleri konu açısından sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır ve araştırma metodolojisi açısından da ayrıntılı şekilde incelenmektedir.

2005-2015 yılları arasında toplam 196 doktora tezinin tamamlanmış olduğu YÖK Tez Tarama sayfasından tespit edilmiştir. Bu tezlerin 92 adedi birinci dönem yani 2005-2010 yılları arasında ve 104 adedi de 2010-2015 yılları arasında tamamlanmıştır.

Doktora tezleri konu ve metodoloji açısından sınıflandırılırken öncelikle çalışmaların özetleri ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve eğer özetlerde verilen bilgiler metodoloji açısından sınıflandırmaya yeterli değilse tez indirilmek suretiyle sınıflandırma oluşturulmuştur. Çalışmaların çok büyük bir kısmının özetleri sınıflandırma yapabilmek açısından yeterli bilgiyi sunduğu görülmüştür.

Muhasebe alanları olarak denetim, finansal muhasebe, maliyet muhasebesi, muhasebe bilgi sistemi, yönetim muhasebesi ve vergi muhasebesi belirlenmiştir. Türkiye'de ki doktora tez çalışmalarının yapısı dikkate alınarak yeni bir sınıflandırmaya ihtiyaç duyulduğu görülmüştür. Bu kapsamda anket, arşiv, deneysel, normatif ve örnek olay Türkiye'de yapılan doktora tezlerinde uygulanan temel metodolojiler olduğu tespit edilmiştir.

3.1. Türkiye'de Doktora Tezlerinin Muhasebe Konuları Açısından Sınıflandırılması

Muhasebe konularına göre yapılmış olan sınıflandırma Tablo 3'te gösterilmektedir. Veriler iki dönem halinde incelenmiştir; birinci dönem 2005-2010 yılları arasında ve ikinci dönem ise 2010-2015 yılları arasında kapsamaktadır.

Muhasebe konularında yapılan doktora tezleri konu açısından sıralamaya tabi tutulduğunda en fazla çalışmanın finansal muhasebe alanında yapıldığı görülmektedir. Denetim ve maliyet muhasebesi konularında yapılan doktora çalışmalarının finansal muhasebeden sonra en çok çalışılan konular olduğu görülmektedir. Finansal muhasebede yapılan çalışmalar detaylı bir şekilde incelendiğinde çalışmaların büyük bir kısmının muhasebe standartlarıyla ilgili olduğu görülmüştür.

Türkiye'de doktora öğrencileri tarafından muhasebe konularında en az çalışılan konular ise vergi muhasebesi ve yönetim muhasebesidir. Coyne vd. (2010) tarafından yapılan sınıflandırmada yönetim muhasebesi ve maliyet muhasebesi aynı sınıflandırma içerisinde ve yönetim muhasebesi içerisinde gösterilmesine karşın, Türkiye'de ki mevcut durumda maliyet muhasebesi çalışmalarının sayısı dikkate

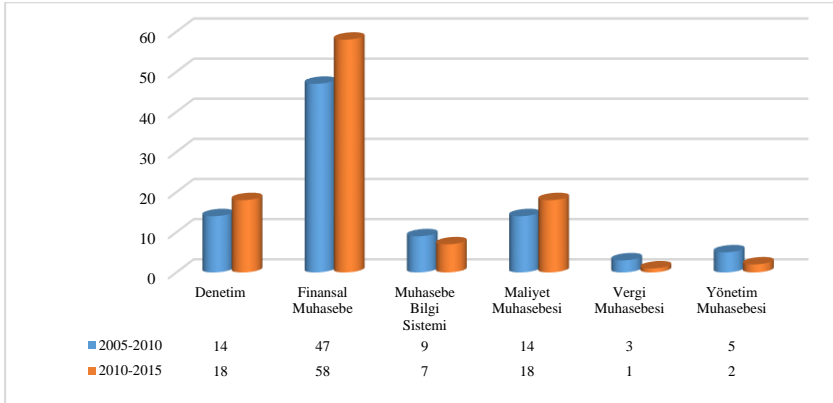
alındığında bu iki konu başlığının ayrı şekilde gösterilmesinin daha doğru olacağı düşünülmektedir.

Tablo 3: Türkiye'de Muhasebe Doktora Tezlerinde Tercih Edilen Muhasebe Araştırma Alanları

Dönemler	1. Dönem (2005-2010)	2. Dönem (2010-2015)	Toplam(2005-2015)
Muhasebe Bilgi Sistemi	9(%9.78)	7(%6.73)	16(%8)
Denetim	14 (%15.22)	18(%17.31)	32(%16)
Finansal Muhasebe	47(%51.09)	58(%55.77)	105 (%53.57)
Yönetim Muhasebesi	5(%5.43)	2(%1.92)	7(%3.57)
Maliyet Muhasebesi	14(%15.22)	18(%17.31)	32(%16.33)
Vergi Muhasebesi	3 (%3.26)	1(%0.96)	4(%2.04)
Toplam	92 (%46.94)	104(%53.06)	196

Muhasebe konularında yapılan doktora tezlerinin dönemler olarak karşılaştırılmasının oldukça anlamlı sonuçlar vereceği düşünülmektedir ve bu durum Grafik 1'de incelenmiştir.

Denetim, finansal muhasebe ve maliyet muhasebesi çalışmalarının birinci döneme kıyasla ikinci dönemde daha çok çalışıldığı görülmektedir. Muhasebe bilgi sistemi, yönetim muhasebesi ve vergi muhasebesi alanlarında yapılan doktora tezlerinin sayısında ise birinci döneme kıyasla bir düşüş söz konusudur.

Grafik 1: Türkiye'de Muhasebe Doktora Tezlerinde Tercih Edilen Muhasebe Araştırma Alanların Dönemsel Olarak Mevcut Durumu

3.2. Türkiye'de Doktora Tezlerinin Metodoloji Açısından Sınıflandırılması

Türkiye'de doktora çalışmalarında kullanılan metodolojiler Tablo 4'teyarıntılı bir şekilde sınıflandırılmıştır. Muhasebe konularında olduğu gibi metodolojilerde iki dönem halinde incelenmiştir.

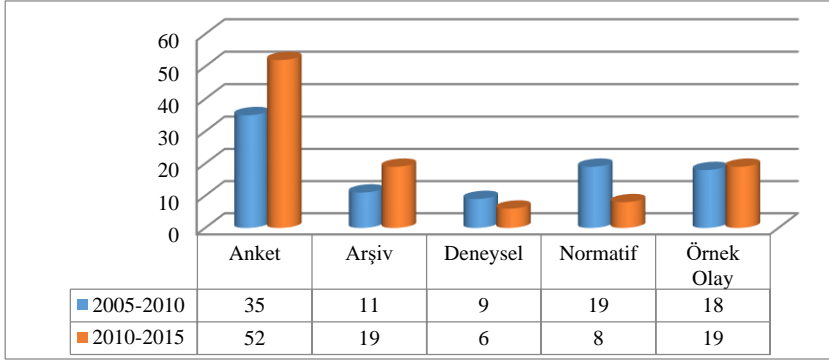
Metodolojik olarak en çok kullanılan yöntem her iki dönemde de anket yöntemi olduğu görülmektedir. İkinci en çok kullanılan metodoloji örnek olay incelemesi ve üçüncü sıradaki metodoloji ise arşiv çalışması şeklinde gerçekleşmiştir. Araştırma metodolojisi açısından en az kullanılan yöntem ise deneysel araştırma metodolojisidir.

Tablo 4: Türkiye'de Muhasebe Doktora Tezlerinde Tercih Edilen Araştırma Metodolojileri

Dönemler	1. Dönem (2005-2010)	2. Dönem (2010-2015)	Toplam(2005-2015)
Anket	35(%38.04)	52 (%50)	87 (%44.39)
Arşiv	11(%11.96)	19 (%18.27)	30 (%15.31)
Deneysel	9 (%9.78)	6 (%5.77)	14 (%7.65)
Normatif	19 (%20.65)	8 (%7.69)	27 (%13.77)
Örnek Olay	18 (%19.57)	19 (%18.27)	37 (%18.88)
Toplam	92	104	196

Grafik 2 bize muhasebe metodolojisinde dönemler arasında bir değişimin yaşanıp yaşanmadığını ayrıntılı bir şekilde göstermektedir. Bu kapsamda, arşiv, anket ve örnek olay metodolojisi kullanan doktora tezlerinin sayısında artış yaşandığı görülmektedir. Deneysel ve normatif çalışmaların sayısında ise azalış görülmektedir. Normatif muhasebe araştırmaların yerini daha ziyade uygulamalı araştırmalara bıraktığı gözlenmektedir.

Türkiye'de Yapılan Muhasebe Doktora Tezlerinin Alan Ve Metodolojik Olarak Sınıflandırılması: 2005-2015 Dönemi

Grafik 2: Türkiye'de Muhasebe Doktora Tezlerinde Tercih Edilen Araştırma Metodolojilerinin Dönemsel Olarak Mevcut Durumu

Tablo 5 2005-2015 tarihleri arasında tamamlanmış doktora tez konularını ve bu konularda kullanılan metodolojileri göstermektedir. Muhasebe bilgi sisteminde yapılan çalışmalar metodolojik olarak incelendiğinde en çok kullanılan tekniğin anket yöntemi olduğu görülmektedir. Denetim çalışmalarında da en çok tercih edilen yöntem anket yöntemidir. Finansal muhasebede en çok kullanılan yöntem anket yöntemi olmakla birlikte arşiv ve örnek olay inceleme yöntemlerinin de sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Yönetim muhasebesi ve maliyet muhasebesinde de yine en çok kullanılan yöntem anket yöntemidir. Maliyet muhasebesinde örnek olay inceleme yöntemi de en çok kullanılan ikinci yöntemdir. Vergi muhasebesi çalışmalarında anket ve normatif metodolojilerin tercih edildiği görülmektedir.

Tablo 5: Muhasebe Araştırma Alanları İçerisinde Uygulanan Metodolojilerin Dağılımı

Yıllar	Muhasebe Bilgi Sistemi	Denetim	Finansal Muhasebe	Yönetim Muhasebesi	Maliyet Muhasebesi	Vergi Muhasebesi	Toplam	Yüzde
Anket	8	20	34	4	19	2	87	%44.39
Arşiv	3	4	21	1	1	0	30	%15.31
Deneysel	1	1	11	0	1	0	15	%7.14
Normatif	1	6	18	0	0	2	27	%13.78

Örnek Olay	3	0	21	2	11	0	37	%18.88
Toplam	16	32	105	7	32	4	196	1
Yüzde	%8.16	%16.33	%53.57	%3.57	%16.33	%2.04	1	

Türkiye'de muhasebe doktora tezlerinin alan ve metodolojik olarak sınıflandırılmasıyla Coyne vd. (2010) tarafından yapılan en prestijli muhasebe dergilerinde yayınlanan çalışmalara göre yapılan sınıflandırmalar temel olarak karşılaştırıldığında çok ciddi farklılıklar görülmektedir. En dikkat çekici nokta, analitik çalışmalar metodolojinin tercihi konusundadır. En prestijli 11 muhasebe dergisinde yayınlanan makalelerin yaklaşık %11'i analitik muhasebe araştırma metodolojisi tercih ederken Türkiye'de 2005-2015 döneminde hazırlanan muhasebe doktora tezlerinde hiç bir analitik muhasebe araştırmasına rastlanmamıştır. Diğer önemli bir farklılıkta arşiv çalışmalarındadır. 11 en prestijli muhasebe dergisinde yayınlanan makalelerin %37'si muhasebe araştırma metodolojisi olarak arşiv tekniğini kullanmasına karşın, Türkiye'deki doktora tezlerinde arşiv tekniğinin kullanılma oranı yaklaşık %15 olarak gerçekleşmiştir.

11 en prestijli muhasebe dergisinde yayınlanan finansal muhasebe çalışmalarının yaklaşık %76'si ve vergi muhasebesi çalışmalarının yaklaşık %58'i arşiv metodu kullanılarak hazırlanmıştır. Bu dergilerde yönetim muhasebesiyle ilgili yayınlanan makalelerin yaklaşık %22'sinde analitik araştırma metodolojisi tercih edilmiştir ve deneysel metodolojinin tercih edildiği temel muhasebe alanları ise muhasebe bilgi sistemi ve denetimdir.

4. SONUÇ

Bu çalışma Türkiye'de 2005-2015 yıllarında yapılan muhasebe doktora tezlerini konu ve metodoloji açısından incelemektedir. Araştırma sonuçları aynı zamanda da zaman boyutuyla da değerlendirilmektedir. Türkiye'de 2005-2015 yılları arasında toplam 196 muhasebe doktora çalışması tespit edilmiştir ve bu tezler bu çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır.

Sonuçlar temel olarak üç bölüm halinde incelenmektedir. Birinci bölüm muhasebe bilim dünyasında yapılan doktora tezlerinin muhasebe

alanı açısından, dönemleri de dikkate alan, sınıflandırılmasını içermektedir. İkinci bölüm muhasebe bilim dünyasında yapılan bu doktora tezlerinin muhasebe araştırma metodolojisi açısından sınıflandırılmasını içermektedir. Üçüncü bölüm ise her bir muhasebe alanında yapılan doktora tezlerinde kullanılan metodolojilerin haritalanmasını incelemektedir.

Muhasebe konuları açısından en çok çalışılan konuların finansal muhasebe, yönetim muhasebesi ve denetim çalışmaları olduğu görülmektedir. Bu üç alan sadece en çok çalışılan değil aynı zamanda da çalışma popülaritesinin de dönemsel olarak arttığı çalışma alanlarıdır. Muhasebe bilgi sistemi, yönetim muhasebesi ve vergi muhasebesi konularında yapılan çalışmaların göreceli olarak daha az olmakla birlikte dönemler halinde incelendiğinde de çalışma sıklığının düştüğü alanlardır.

Doktora tezleri metodolojik açıdan incelendiğinde ise özellikle Türkiye'deki doktora tezlerinde en çok tercih edilen metodolojilerin sırasıyla anket, örnek olay ve arşiv çalışmaları olduğu görülmektedir. Her üç araştırma metodolojisinin de dönemsel olarak incelendiğinde popülaritesini arttırdığı görülmektedir. Deneysel ve normatif çalışmalar dönemler halinde incelendiğinde popülaritesini kaybettiği görülmektedir. Özellikle normatif çalışmalarda yaşanan düşüş oldukça dramatiktir. Uygulamalı çalışmalar çok daha popüler hale geldiği görülmektedir.

Muhasebe alanlarında yapılan çalışmalarda en çok tercih edilen metodolojilerin incelendiği üçüncü bölümde, tüm alanlarda en çok tercih edilen metodolojinin anket olduğu görülmektedir. Özellikle finansal muhasebe konularında arşiv ve örnek olay çalışmalarının da sıklıkla tercih edildiği görülmektedir.

Bu çalışmanın önerdiği ve Türkiye'deki doktora çalışmalarını esas alan metodoloji önerisi; anket, arşiv, deneysel, normatif ve örnek olay tekniklerini içermektedir. Fakat bu metodolojinin sadece doktora tezlerini esas aldığı unutulmamalıdır. Daha kapsamlı yani özellikle Türkiye'de muhasebe alanında yapılan makale çalışmaları dikkate alındığında bu sonuçların farklılaşabileceği ve daha farklı metodolojilerin de kullanılabilmesi unutulmamalıdır.

Muhasebe araştırma metodolisi üzerine yapılan çalışmaların sayısının Türkiye'de oldukça az olduğu görülmektedir. Bu kapsamda bu

çalışma alanında yapılan öncül çalışmalardan bir tanesidir. Bu çalışmada sadece Türkiye'de yapılan doktora çalışmalarında kullanılan alan ve metodolojileri esas almıştır. Dünyada yapılan sınıflandırmalar incelendiğinde özellikle muhasebe alanında yapılmış bilimsel makalelerin sıklıkla sınıflandırmaya dahil edildiği görülmektedir. Dolayısıyla gelecekte yapılabilecek çalışmalarda muhasebe makaleleri dikkate alınabilir ve bu şekilde de araştırma metodolojileri daha geniş bir çerçevede izlenebilir.

Birçok çalışmada sadece genel bir sınıflandırma değil, aynı zamanda da üniversite bazında sınıflandırmalar yapılmakta ve hangi üniversitenin hangi muhasebe alanında ve hangi metodolojiyi kullanarak doktora çalışması yaptırdığı ya da makaleler hazırladığı incelenebilir. Dolayısıyla bu şekilde hazırlanmış çalışmalar muhasebe alanında doktora yapmayı düşünen araştırmacılara en uygun araştırma ortamını tespit etmede yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Sadece üniversite bazında değil, araştırmacı bazında da sınıflandırmalar yapılabilmektedir. Her üniversitede çalışan muhasebe bilim adamlarının yaptığı çalışmaların alan ve metodolojik sınıflandırması yapılabilir ve böylece de hangi üniversitelerin hangi bilim adamlarıyla muhasebe araştırmalarını şekillendirdikleri haritalanmış olabilir.

Muhasebe araştırma metodolojileri üzerine yapılan çalışmalarda özellikle analitik çalışmaların çok önemli bir yer kapladığı vurgusu yapılmaktadır. Fakat bu çalışmada yapılan sınıflandırmada Türkiye'de muhasebe alanında yapılmış doktora tezlerinde analitik çalışmaların tercih edilmediği görülmektedir. Dolayısıyla bu durum ayrı bir araştırma konusu edilebilir ve Türkiye'de neden tercih edilmediği incelenebilir.

Bu çalışmanın sadece Türkiye'de 2005-2015 yılları arasında tamamlanmış doktora tezlerinde tercih edilen muhasebe alanlarını ve metodolojilerini incelediği unutulmamalıdır. Bu kapsamda YÖK Tez Tarama sayfasından anahtar kelimeler kullanılarak elde edilen doktora tezlerinin incelenmesi yapılmıştır. Dolayısıyla, buradaki örneklem Türkiye'deki muhasebe alanında hazırlanmış olan tüm doktora tezlerini temsil etmeyebilir. Daha kapsamlı çalışmaların daha farklı sonuçlar verebileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Boehm, V.R. 1980. Research in the "Real World" - A Conceptual Model, Personnel Psychology, 33.
- Bouillon, M and Ravenscroft, S. 2010. Undergraduate Preparation and Dissertation Methodologies of Accounting Phds Over the Past 40 Years. Global Perspectives on Accounting Education. 7.
- Buckley, J. W., Buckley, M. H., and Chiang H. 1976. Research Methodology and Business Decisions. National Association of Accountants. Martin, R. James tarafından özetlenmiş, <http://maaw.info/ArticleSummaries/ArtSumBuckley76.htm> (Erişim Tarihi: 07.01.2015).
- Buckley, J.W, M. H. Buckley ve H. Chiang, 1976, Research Methodology and Business Decision, National Association of Accountants, <http://maaw.info/ArticleSummaries/ArtSumBuckley76.htm> (Erişim Tarihi: 20.12.2015).
- byuaccounting.net. 2015. What is Accounting Research. http://www.byuaccounting.net/mediawiki/index.php?title=What_is_accounting_research%3F (Erişim Tarihi: 04.02.2015).
- Carnaghan, C., Gyepesi, J. Flower, and Gibbins, M. 1994. A Profile of Contemporary Accounting Research: Fall 1984-Spring 1994. Contemporary Accounting Research. 11(1).
- Coyne, J.G., Summers, S.L., Williams, B., Wood, D.A. 2010. Accounting Program Research Rankings by Topical Area and Methodology. Issues in Accounting Education, 25(4).
- Gordon, P. Teresa, and Porter, C. Jason. 2009. Reading And Understanding Academic Reserach In Accounting: A Guide For Students, Global Perspectives on Accounting Education, 6.
- Jenkins, A.M. (ed) 1985. Research Methodologies and MIS Research. Reserach Methods in Information Systems, Amsterdam: Elsevier Science Publishers B.V.
- Kachelmeier, S. J. 2009. Annual Report and Editorial Commentary for The Accounting Review, The Accounting Review, 84.

- Lowensohn, S., and Samelson, D.P. 2006. An Examination of Faculty Perceptions of Academic Journal Quality Within Five Specialized Areas of Accounting Research. *Issues in Accounting Education*, 21(3).
- Lukka, K. and Kasanen, E. 1996. Is Accounting a Global or a Local Discipline? Evinden From Major Research Journals. *Accounting, Organization and society*, 21(7/S).
- Mock, J. Theodore ve Jerry L. Turner, 2001, Issues and Opportunities in Archival Audit Research, *International Journal of Auditing*, 5.
- Olalere, Taiwo, 2011, Methodology in Accounting Research: A Critique of Taxonomy, <http://www.cs.trinity.edu/rjensen/temp/AccountingResearchMethodsSSRN-id1921192.pdf> (Erişim Tarihi: 17.11.2015).
- Oler, Derek, Oler Mitchell, and Skousen, J. Christopher. 2010. Characterizing Accounting Research. *Accounting Horizons*. 24(4).
- Pickerd, J.S., Stephens, M. N, Summers, S.L., and Wood D.A. 2011. Individual Accounting Faculty Research Rankings by Topical Area and Methodology. *Issues in Accounting Education*. 26(3).
- Salterio, S. 2010. Contemporary Accounting Reserach: 2010 Editor's Report, https://www.caaa.ca/_files/file.php?fileid=filesjXqQTbBOy&filename=file_CAR_Editor_s_Report_2010___final.pdf. (Erişim Tarihi: 20.10.2015).
- Searcy, D.L. and Mentzer, J.T. 2003. A Framework for Conducting and Evaluating Research, *Journal of Accounting Literature*, 22.
- Smith, M. 2015. *Research Methods in Accounting*. 3rd Edition, London: Sage Publishing.
- Stephens, N. M, Summers, S.L., Williams B., Wood, D.A. 2011. Accounting Doctoral Program Rankings Based on Research Productivity of Program Graduates, *Accounting Horizons*, 25(1).